

غزنویان، سلجوقیان و خوارزمشاهیان (درس ۱۳ مطالعات هشتم)

درس ۱۳

۱- سه سلسه ترک تبار که از اواخر قرن ۴ تا اوایل قرن ۷ در ایران حکومت کردند را نام ببرید.

غزنویان - سلجوقیان - خوارزمشاهیان

۲- غزنویان که بودند و چرا به این نام مشهور شدند؟

غزنویان دودمانی ترک تبار بودند که چون حکومت خود را از شهر غزنین (غزنه) آغاز کردند به این نام مشهور شدند.

۳- غزنویان چگونه پس از سامانیان به قدرت رسیدند؟

پس از ضعف سامانیان، محمود غزنوی که حاکم غزنه بود، خراسان را تصرف کرد. خلیفه عباسی نیز حکومت او را به رسمیت شناخت. سلطان محمود غزنوی به پشتوانه سپاه نیرومند خود در اغلب جنگها، پیروزی هایی به دست آورد و قلمرو غزنویان را تازی در مرکز ایران گسترش داد.

۴- علت شهرت سلطان محمود غزنوی در تاریخ چیست؟

به سبب لشکرکشی های متعدد سلطان به هندوستان

۵- علت اصلی لشکرکشی سلطان محمود غزنوی به هندوستان چه بود؟

به بهانه رواج اسلام اما در اصل به طمع ثروت هنگفتی بود که در این کشور وجود داشت.

۶- سلطان محمود غزنوی در حمله به هندوستان چه اقداماتی انجام داد و چه غنائمی به دست آورد؟

وی در این لشکرکشی ها مناطقی از هندوستان را تصرف نمود و معبد سومنات را خراب کرد. او اسیران زیادی را با خود به سرزمین های دیگر برد و ثروتها و غنائم زیادی به دست آورد که بخشی را به خلیفه عباسی پیشکش کرد.

۷- پس از سلطان محمود چه کسی حاکم غزنویان شد و چه تفاوتی با وی داشت؟

پسرش سلطان مسعود - اگر چه، سلطان مسعود فرمانروایی بی باک و جسور بود اما تدبیر پدر را نداشت. او از سلجوقیان شکست خورد و مدتی بعد توسط سپاهیان شورشی خود به قتل رسید.

۸- قدرت و حکومت غزنویان بر چه چیزی استوار بود؟ چرا؟

بر نیروی نظامی استوار بود و آنها از محبوبیت و مقبولیتی که صفاریان و سامانیان و آل بویه در بین توده مردم داشتند، بی بهره بودند.

۹- رابطه غزنویان با خلفای عباسی چگونه بود؟

رابطه حکومت غزنویان با خلفای عباسی دوستانه بود و سلاطین غزنوی به ویژه سلطان محمود، خود را مطیع و تابع خلافت عباسی می دانستند.

۱۰- سلجوقیان چگونه به قدرت رسیدند؟

سلجوقیان نیز طایفه ای از ترکان بودند که پس از پذیرش اسلام به ماوراءالنهر مهاجرت کردند. یکی از نوادگان سلجوق (جد سلجوقیان) به نام طغرل پس از شکست سلطان مسعود غزنوی، در نیشابور بر تخت نشست.

۱۱- چرا خلیفه عباسی به طغرل لقب «سلطان رکن الدین» را داد و حکومت او را بر ایران و عراق تأیید کرد.

الف - براندازی حکومت شیعه مذهب آل بویه

ب - از میان برداشتن خطری که از جانب خلافت فاطمی مصر متوجه خلافت عباسی بود.

۱۲- اوج قدرت سلجوقیان در زمان کدام حاکم سلجوقی بود؟ چرا؟

آلب ارسلان، برادرزاده و جانشین طغرل بود و توانست با راهنمایی خواجه نظام الملک وزیر، رقیبان داخلی را سرکوب

کند و بر قدرت و استحکام حکومت سلجوقی بیفزاید. آلب ارسلان همچنین به ارمنستان و گرجستان لشکرکشی کرد. او در نبرد ملازگرد در سال ۴۶۳ ق رومیان را شکست سختی داد و امپراتور روم شرقی را به اسارت گرفت.

در نتیجه این پیروزی، بخشهای وسیعی از آسیای صغیر به تصرف سپاهیان سلجوقی درآمد.

۱۳- قلمرو سلجوقیان در زمان چه کسی گسترش پیدا کرد؟ و به کدام شهر توجه بیشتری کرد؟

ملکشاه، پسر آلب ارسلان، از دیگر پادشاهان مشهور سلجوقی بود. وی مناطقی از ماوراءالنهر و شام را فتح کرد و حکومت سلجوقیان در دوره او به اوج قدرت رسید. به طوری که در آن دوره، محدوده جغرافیایی ایران با زمان ساسانیان برابری می کرد و از ماوراءالنهر در شرق تا دریای مدیترانه در غرب گسترش یافته بود. در آن زمان اصفهان که پایتخت سلجوقیان بود به شهری بزرگ و آباد تبدیل شد.

۱۴- از چه زمانی تجزیه و فروپاشی قلمرو سلجوقیان آغاز شد؟

پس از مرگ ملکشاه، شاهزادگان و فرماندهان نظامی برای رسیدن به تاج و تخت به جان یکدیگر افتادند و این اختلافات تا سقوط سلجوقیان، ادامه پیدا کرد.

۱۵- خوارزمشاهیان حاکم کدام منطقه بودند و چه زمانی سلجوقیان را شکست دادند؟

خوارزم، ناحیه ای حاصلخیز و آباد در جنوب دریاچه خوارزم (آرال) بود و از عهد باستان بهشاهان آنجا، خوارزمشاه می گفتند. خوارزمشاهیان، نخست دست نشانده سلجوقیان بودند اما وقتی حکومت سلجوقی ضعیف شد، آنها از فرمانبری سرپیچی کردند و سرانجام یکی از فرمانروایان خوارزم آخرین سلطان سلجوقی را شکست داد و بر بخش های زیادی از ایران چیره شد.

۱۶- چرا پایه های حکومت خوارزمشاهیان چندان محکم نبود و این مسأله سبب هجوم چه قومی به ایران شد؟

از یکسو، خلیفه عباسی فرمانروایی آنها را به رسمیت نمی شناخت

از سوی دیگر، تسلطی بر فرمانروایان محلی نداشتند

در چنین شرایطی بود که چنگیزخان مغول به ایران هجوم آورد